

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik minden héten egyszer szombaton, egy íven.	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: DEBRECZEN, KOLLÉGIUM Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.	Elofizetési ár: félévre 14000 korona. Egyes száma 00 kor.
--	--	---

Dr. Baltazár Dezső püspök újévi válasza a tiszántúli egyházkerület és debreceni kollégium üdvözlésére.

Nagytiszteletű Igazgató Úr!

Jólesik hallani bizalomról, támogatásról biztosító és áldástkívánó szavait, amelyek az egyházkerület és kollégium tisztikara és tan-személyzete részéről is a velünk való lelki egység tolmácsai. Isten iránti mélységes hálával tekintünk vissza az elmúlt esztendőre, amelynek sok aggodalmi, gondjai, terhei, küzdelmei és szenvedései között hatékony istenáldás volt ez a lelki egység közöttünk. Az elnökség védő és építő munkáját nagyban könnyítette meg az, hogy megbonthatatlan közös alapra támaszkodhatott. Arra a közös alapra, amit az evangélium és a magyar nemzeti érzés erőiből magyar kálvinista őseink több százados hű és következő munkája és áldozata a debreceni református kollégiumban személyesülő hatalmas szellemerkölcsi birtokállománnyá örökített.

Ennek az örökségnek, ha akadtak is az utóbbi időkben átmenetileg hűtlen sáfárai, vagy éppen tékozló fiai, az örökség nagy egésze érintetlenül maradt s körötte az éber és hű lelkek mindig erősnek bizonyult tábora. Most a közelebbi esztendők mérges zavarodásaira, uralgó erőire, irányzataira visszanézve, a kellő távlat segítségével tudjuk igazán megmérni azokat a veszedelmeket, amelyekben forogtunk s amelyeknek táborjárása idején elég lett volna egy vonalnyi félrelépésünk is a hagyományok szent mesgyéiről, hogy mi is szegyenpadra kerüljünk személyünkben és intézményeinkben a művelt világ előtt; mint ahogy oda kerültek és fognak kerülni mindazok, akik és amik a jelszóvá alacsonyított s a gyakorlatban teljesen visszajára fordított keresztyénséggel és magyar nemzeti gondolattal játékot és csúfot űzve, hazánk sorsát frivol kockázat tárgyául dobták és dobják ellenségeink elé.

A szörnyű tévedések s a csunya bűnök

kendőzött testéről napról-napra fokozatos gyorsulással foszladozik le a lepel s épen ilyen fokozatos gyorsulással közeledik hozzánk az elégtétel jutalma, eddigi legfőbb jutalmunk: lelkiismereti nyugodalmunk felett azért a kitartásunkért és hűségünkért, amellyel kecségtetések és fenyegetések ellenében is megállottunk a kollégium hagyománytömegét képező: tiszta evangéliumi hit, embertestvéri szeretet és szolidaritás, tudományos felvilágosodottság, józan haladás, okos szabadság, egyszerűség, munka, becsület, bátorság és a cselekedetekben és áldozatokban határozódó hazafiság mellett. Megmaradtunk az Istenszeretet, emberszeretet, hazaszeretet legfelső iskolájának, amelybe kívülről tanítványokat igen, de tanítómestereket nem fogadtunk el.

Mind a politikai, mind a vallási zsarnokság támadása összeomlott századokon át ennek a kollégiumnak a kemény homlokzatán, amelyben kristályból voltak a jellemek, lángból a lelkek és szenvedések kiállott próbáiból az érdek. Háborodott idők kontárjai nagyon kirínak ebből a puritán környezetből, ahonnan nem embereket zsákmányolni és ölni, hanem embereket védni és bilincseket törni szálltak ki a nagy idők itt nevelt lelkiorszlánjai.

A könnyelműség akárhogy próbálna is eltekinteni, a gonoszság akárhogy próbálna is vonakodni s a lelkiismeretlenség és vakmerőség akárhogy próbálna is ellenkezni, azért minden alsó, középső, felső vagy akár legfelső ellenhatás dacára is, a munka világjogositottságának, a világháború által megrázott nemzeti társadalmak szociális és demokratikus evolúciójának, a győztes és legyőzött államok elkerülhetetlen kiengesztelődésének, lelki egységnek logikája, ki fogja kényszeríteni — nem gyűlölködés, börtön és vérontás gyalázatával, hanem az igazság és szeretet lelki fegyvereinek dicsőségével — Magyarországon is annak a programnak az érvényesítését, amelynek vallásával és követésével a debreceni kollégium befelé az evangéliumi és nemzeti erők tisztavízű forrása lett, kifelé pedig az a kapocs, amely a

felvilágosodás, haladás, szabádelvűség és demokrácia eszmeáramlatainak áldását közvetítette a művelt nyugat és hazánk között.

Ezt a kettős hivatást úgy terheivel és veszedelmeivel, mint szépségével és dicsőségével vállalnunk kell ezutánra is, hogy utódaink épen olyan áldó imádság mellett s épen olyan dicsekedve emlegethessék neveinket, mint ahogy mi emlegetjük a nagy elődökét.

Iskola

A kollégium új évi üdvözlete.

Főtiszteletű és Méltóságos Püspök Úr!
Méltóságos Gróf, Főgondnok Úr!

Ha gyöngékedése miatt nem hiányoznék is élünkről érzelmeink hivatott tolmácsolója, akkor is meglátszanak rajtunk, hogy lelkünk derűje nem felhőtelen. Hiszen az elmúlt esztendő nem tartozott a könnyű évek közé. Próbákhoz szokott, megédződött, némi részben el is fasult idegzetűnknek erős tusát kellett vívni a felmerült bajokkal és nehézségekkel. Mert amikor az anyagi erő kifejtés elé az újabb drágaság akadályokat gördített s a lelki készség nemes hevületét a romlott közszellem a léhaság, vagy közömbösség jégzuhatagával hűtögette: bizony minden erőt össze kellett szedni, hogy az esztendő folyására vissza tekintve, ne csak romokkal, törmelésekkel számolhassunk be, hanem némi eredményeket is mutathassunk fel.

Amha ezek az eredmények kétségtelenek is és kecségtetők az új évre, mindamellert reménykedő szívünk első pillanatra a jövőnek csakis komor árnyvonalait látja az előttünk levő titokzatos ködfátyolon az Ősi Almaterünk külső megékesítésének befejezése, belső berendezésének soknemű szükséglete, hatványozottan fokozódó költsége hez képest szerény birtokainak hasznosítása és szegény hazánk nyomorúságára való hivatkozás alapján az állam segítségének tervbevett korlátozása mind olyan jelenségek, amelyek nem ígérnek könnyűnek a ránk köszöntött új esztendőt.

De μή μεριμνήσητε εἰς τὴν αὐριον, ne aggodalmaskodjatok a holnap felől: szol hozzánk Idvezítőnk tanítása; és hívő lelkűnknek ez ad bátorságot arra, hogy szemébe nézzünk a jövőnek Istenben bizó szilárdsággal. Mert körülöttünk minden változik, számításainkban mindegyre csalatkozunk, de az Úr kegyelme mindörökké. Az Isten kegyelmének pedig nyilvánvaló bizonyosságát láttuk a lepergett napokban és érezzük most is abban, hogy a mi munkára rendelt testületünk élére vezetőül Méltóságokat hívta el és így a férfias erő szívósságát, az apostoli küldetés buzgóságát, egyesítve a gazdag tapasztalatok életbölcességével: bizton vezet a szakadatlanul változó viszonyok széduletes meredékein épűgy, mint a csalogató ígéretek ve szedelmének hímes térein gondozó szeretettel és biztató reménységgel, előre a cél felé.

Főtiszteletű és Méltóságos Elnökség! Mi tudjuk, hogy nehéz év küszöbén állunk; érezzük, hogy ezt nemes elhatározás, elszántság és áldozatkészség nélkül nem futhatjuk meg. De jól esik magunk előtt látni ezekben az erényekben példás előjáróinkul és őrállóinkul Méltóságokat, akik igen sokszor, meggyőzve még a szívnek és vérnek szeretetét is, dolgoznak, verítékeznek és áldozatot hoznak egyházunkért, hazánkért, közelebből és kiváltképen ősi kollégiumunkért. Amikor tehát most is kifejezést adunk annak az őszinte készségűnknek, hogy kollégiumunk eddig féltve őrzött szellem-erkölcsi kincseinek megvédése és gyarapítása végett az áldozatos munkában Méltóságokat teljes odaadással, bizodalommal és egyesült erővel követjük: Méltóságoknak boldog új évet kívánva, életükre és működésükre Isten áldó kegyelmét kérjük.

Dr. Erdős Károly.

Szülői értekezlet a Református Leányközépiskolában.

December 11-én szülői értekezlet volt a református leányközépiskolában. Az értekezlet tárgya: „A vallásos nevelés és a szülői ház”; előadója az intézet kiváló vallástanára: Szele Miklós volt. Hogy a tárgy szerencsésen volt megválasztva, misem bizonyítja jobban, mint az, hogy a szülők szép számmal jelentek meg, hiszen a téma mindig aktuális s ma, a hitélet különösen fontos alakulatai közepette, éppenséggel az. Jól esik e helyen ismertetnünk az értekezlet summáját s hisszük, hogy olvasóinknak szolgálatot teszünk vele, ha — legalább rövid összefoglalásban — közzétehetjük a mindenképpen értékes értekezletről nyert tapasztalatainkat.

Legelőször is a szülői ház és a vallásos nevelés egymáshoz való viszonyáról szolt az előadó. Hangsúlyozta itt a vallástanítás és a többi tantárgy kölcsönös viszonyát, illetve a vallástanítás különleges helyzetét. A vallástanítás a vallásos nevelésnek csak egyik, de nélkülözhetetlenül fontos része. Az egyes tantárgyak, természetűkhöz képest, az életnek egyes drága és örölkévaló darabjaival ajándékoznak meg bennünket, de a vallástanítás az életet a maga isteni teljességében és örökkévalóságában adja át, mely Istentől a Jézus Krisztuson át, az apostolokon és méltatlan, de hivatalos utódaikon, a vallástanítókon át a gyermekekre áramlik.

Majd a vallástanító hivatásáról, a vallástanítás pedagógiai vonatkozásairól beszélt nagy elmélyedéssel. A vallástanító nehéz helyzetét tárta elénk, aki a logikai érzék fejlesztése helyett — ami az egész tanítás vezetőgondolata — intuíciót erősít, a tudományos egyszerűsítésben nagyon kell vigyáznia a fenkölt lelki érték suggesztív közlésére. Számot kell vetnie azzal is, hogy e középiskolai oktatás fokozatain a benső lélektapasztalásba s az igazi vallástanulmányo-

zás régióiba csak nagyon keveset vihet magával.

A vallástanító — mondotta — a gyermeki lélekben vallási ismeretekből és élettapasztalatokból egy orgonát épít s maga talán sohasem játszik rajta, de majd megszólal egyszer, ha Isten is úgy akarja, majd beleszap a Lélek, a pneüma, a Creator Spiritus mennyei fuvallata.

Ehhez kell aztán a szülői ház, a nagy, alapos előkészítés, az otthoni erősítés. Fontos itt a gyermeki érdeklődés vezetése, gazdag kihasználása. S a szülői ház támogatásával az egységes világnézetet nyújtó felekezeti iskolák nagyon sokat tehetnek, amely ma mindennél fontosabb.

A mindvégig tanulságos, nagy érdeklődéssel végig hallgatott előadáshoz hozzászólt dr. Révész Imre, a szülők példaadó szerepét emelve ki és dr. Dóczi Imre, aki a jellem értékét méltatta.

Az értekezletet Koncz Aurélné, igazgató vezette és zárta be meleg, lelke mélyéről fakadó szavakkal.

Azzal a jóleső, megnyugtató gondolattal jöttünk el, hogy a református társadalom asszonyainak vallásos nevelése hivatott kezekben van.

A mezőgazdasági oktatás fontossága, különös tekintettel a református mezőgazdasági középiskolára.

Boldog emlékezetű Péter Andrásnak, alföldi kálvinista magyar fajtánk egyik jellegzetes néhai alakjának fejedelmi adománya egy Szeghalmon létesítendő gimnáziumra, adta kezembe a tollat e dolgozat megírására, melyet időszerűnek tartanak mindazon közgazdák, mezőgazdák és agrárpolitikusok, akik mezőgazdaságunk általános fellendülését, hazánk feltámasztását a független, önálló és művelt existenciák szaporításától várják. Magyar fajtánk és magyar vallásunk vezetőségével, figyelmét akarom felhívni azért arra, hogy a Szeghalmon felállítandó gimnázium mezőgazdasági középiskola legyen, hogy a kispazda, — de nemes származású, tanult és művelt nábob alapítványa azon város és vidék református kispazdáinak kulturális és anyagi megerősödésére szolgáljon és neveljen magyar vallásunk részére művelt kispazdákat.

Olvassuk a lapokban, hogy a kultuszminiszterium mezőgazdasági és ipari középiskolák alapítását tervezi és pedig részint a meglévő gimnáziumok átalakításával, részint újak felállításával. Ilyen mezőgazdasági középiskolára pedig éppen az alföldi nagy kálvinista községekben van a legnagyobb szükség, amelyekben református vagy legalább református eredetű gimnáziumok vannak. Amidőn azonban e mezőgazdasági középiskolák szükségességét nemcsak agrikulturális, hanem református

szempontból is hangoztatom, nem helyezem azt a jelenlegi gimnázium vagy reál elébe, csak arra akarok rámutatni, hogy azok mellett milyen nagy hiányt pótolnának ezek kálvinista vidékeinken, kiindulva Bethlen miniszterelnök eme szavaiból: „A mai középiskola helyébe praktikus középiskolát kell helyeznünk, aminek elvégzése után az ifjak ne az államhivatalokban, hanem a gazdasági életben keressenek megélhetést”. Csupán azt szeretném, hogy mielőbb megvalósulnának a tudományos és művészeti pályákra nevelő gimnáziumok és reálok mellett a helyzetünknek és jövőnk biztosításának megfelelő, gyakorlati életre nevelő mezőgazdasági és ipari középiskolák is, hogy akik tudósok, államférfiak, írók és művészek nem lehetnek, azokból jó gyakorlati, a tudósok nagyszabású koncepcióit végrehajtó általános és szakműveltségű emberek legyenek.

Az alföldi nagy kálvinista községekben felállítandó református mezőgazdasági középiskolák olyan nevelést adjanak a módosabb, legalább 40 hold örökségre váró gazdafiúknak, amely a legszükségesebb általános műveltség, mint alap mellé, megfelelő szaktudást is adjon. De viszont a szaktudás mellett neveljék az ifjúságot szellemi és erkölcsi eszményiségre, hogy a jövő kispazdos tudjon lelkesedni nemzete és egyháza történelmi tradícióiért, legyen fajtáját szerető, vallásos szakember, művelt magyar gazda. Ez a háború előtt még adóssággal küzdő kispazdos osztály most megvagyonosodott és többet fordíthat a maga művelésre a honoráciornál. Többet kell tehát produkálnia és jobban fel kell kelteni érdeklődését a nemzeti és egyházi kérdések iránt. Ezt az osztályt, mely a háborúban olyan bátran áldozta vérért, a kommun alatt ellenforradalmár volt és azt nagyrészt megdöntötte, ki kell emelni a fukarságból, önzésből, tespedésből és kulturális elhanyagoltságból. A harci erényű és ellenforradalmi fajmagyar kálvinista kispazdoskosság az 1870-es évek óta történt kulturális elhanyagoltsága miatt a mai viszonyokban a nemzeti és egyházi életműködéseket és áldozatokat nem tudja megérteni. Nem lát túl a faluja határán, mert a lelkét nem művelték ki a bankokrácia idejében. Ezért nem áll sok, jómódú gazdákból álló presbiterium feladata magaslatán és nem él öntudatos, nemzeti és református életet. Be kell ismernünk, hogy e tekintetben eddig nemhogy fejlődés, hanem még csökkenés mutatkozott. Igaza van nagyatyádi Szabó földművelési miniszternek abban a beszédében, melyet 1921 március 20-án Kossuth sírja felett mondott, hogy az agrárdemokrata ellenes idő alatt a magyar kispazdos, a nemzetcsúr visszamaradt. Az 1830—70-es évek kispazdáinak általános műveltsége, gazdasági tudása és egyházi élete a honoráciorokhoz viszonyítva, sokkal jobb volt a mainál. Abban az időben iskolákat, templomokat építettek, sok egyszerű gazda nem sajnált a Károlyi bőrkötéses

bibliáért 1 hold föld árát, 25—30 frtot, Szikszay Keresztyén Tanítása stb. a legtöbb háznál meg volt és ma ezzel ellentétben, sok helyen lenyomják még az adót is, így pl. van jómódú gazdaggyülekezet, ahol 1922. évben 20 korona volt az egyházi személyi adó.

Kesztyüs Lajos,

m. kir. gazdasági akadémiai tanár
(Folytatjuk.)

Közelet

Harangavatás Rohodon.

A rohodi református egyház 1923 december 9-én harangavató ünnepélyt tartott, mely a résztvevők sokasága, az ünnepélyen végig uralkodó emelkedett hangulat s a decemberben szokatlan szép, enyhe, napfényes idő folytán a résztvevőknek sokáig kedves emléket fog nyújtani.

Elismerést érdemlő az az áldozatkészség, mely az alig 900 lelket számláló kis egyházban a gyülekezeti tagok részéről ebben az évben különösen nyilvánult, mely lehetővé tette, hogy a tavasz folyamán templomát eternit palával több milliós költséggel befedette, most a háború alatt elvitt nagyobb harang helyett 9 millióért egy újat öntetett, sőt lehetővé tette kisebb harangjának átöntését is.

A frissen szedett virággal, kendőkkel felékesített harang felavatása délelőtt 10 órakor a templom előtt kezdődött, ahol a 90. zsoltár éneklése után Bokross Elek helybeli lelkész emelte a lelkeket Istenhez imájával s beszédjével. Itt az elemi iskolai vegyes kar összhangzatos éneke nem kis mértékben fokozta az ünnepélyes hangulatot. Kevéssel a harangfelhúzás után, mely alatt a gyülekezet a 33. zsolt. 1. versét énekelte, megszólalt kellemesen bűgő hangjával az új harang s ez alatt a helyből és vidékről összesereglett hívek teljesen megtöltötték a különben tágas templomot s kezdetét vette a templomi istentisztelet. A 7. sz. kezdőének elhangzása után a 89. zsolt. 1—4. versét énekelte a gyülekezet. Majd Janthó Sándor nyírjákói lelkész szép imája következett, melynek végeztével az elemi iskolai vegyes kar a 101. dicséret első versét énekelte áhítatot keltő, megragadó hatással. Ezután Hajdu Miklós lórántházai lelkész tartotta jól felépített, hatásos alkalmi egyházi beszédjét. Majd a 245. sz. ének 9—10. versének éneklése alatt megihletődött örömteljes érzések között hagytuk el Istennek szent hajlékát, abban a felemelő tudatban, hogy Istennek ereje megdicsőítette magát a mi erőtlenségünkben s lelkének kegyelmével mellettünk volt szent célú tervünk keresztülvitelében.

A szép tiszta szavú harangot az Ecclesia harangötődéje készítette. X

Külföld

Cramer professzor magyarországi utjáról.

Ily címen a Kálvinista Szemle 1923. december 8. számában egy közlemény jelent meg, amely a nyár végén nálunk járt Cramer J. A. utrechtí egyetemi tanár úti beszámolóját ismerteti, többek közt a debreceni lelkésztestület ülésén tett tapasztalatait is, amelyeket az ismertető e sorokban ad vissza: „Majd felemlíti, hogy a debreceni papok gyűlésén felvetették a népegyház és a hitvallásos egyház közti különbség kérdését és a gyűlés nem tartotta fontosnak a hitvallásos egyház követelményét, tehát továbbra is a mai állapotú népegyházat kívánja fenntartani.“

Most, amikor a Cramer dr. cikkének ifj. Csánky Benjaminsz. készített hű fordítása végre kezeimhez jutott, kénytelen vagyok — mindjárt megmondani, miért — az ide vonatkozó részt a fordításból teljes szövegében közölni:

„Az istentisztelet után különböző professzorokkal és lelkészekkel volt összejövetelünk. A gyűlés igen látogatott volt és ezek a kálvinisták, akik minden aron kálvinistáknak akarják magukat hívni s a református hitvallás alapján akarnak megmaradni, igen nagy érdeklődés el figyeltek a fejtegetésemre, amelyet a különböző nehézségekről adtam, amelyekkel mi Hollandiában mint népegyház küzdünk, mivel egyfelől népegyház voltunkat nem akarjuk feláldozni, másfelől pedig egy lépést sem akarunk engedni a hitvallásból, amely kezdettől fogva egyházunk alapköve volt. Előhoztam ezeket a dolgokat, hogy lássam, miként gondolkoznak Debrecenben a tanbeli fegyelem kérdése felől. Az eredmény az volt, hogy több mint méltányosnak találtak, hogy az egyház anélkül, hogy történelmi múltjával akarna szakítani, tehát anélkül, hogy magát a hitvallásól függetleníteni akarná — amely kezdettől fogva alapköve volt és amellyel a történelem folyamán élete összeforrt — semmiféle hitvallási kényszerrel nem gyakorolt és népegyház akarván maradni, nem követelte minden tagjától egyénenként a hitvallás aláírását, mint egyéni hitvallást.“ (A dőltbetűs kiemelések mi tőlünk való.)

Minden elfogulatlan és tárgyilagos ítélőre nyugodtan rábízom annak a kérdésnek az eldöntését: az van-e a Cramer dr. ezen, a debreceni lelkésztestület tényleges álláspontjának megfelelő soraiiban, amit belőlük a K. Sz. ismertetője a fent idézett módon kiolvasni vélt és világ eleibe tárni jónak látott?

Az mégis csak furcsa volna egy kicsit, hogy ugyanaz a lelkésztestület, amelyik 1923. augusztus hó 26-ikán Cramer professzornak úgy nyilatkozik, hogy „nem tartja fontosnak a hitvallásos egyház követelményét és a mai állapotú népegyházat kívánja továbbra is fenntartani“ — egynéhány héttel később, szept. 24-ikén (Nánássy Lajos dr. és

az egész sárospataki lelkészkonferencia a bizonyosság reá!) a leghatározottabban (ha nem is épen kuperi-gereformeerd értelemben!) leszögezné magát a hitvallásos egyház mellett s elédetlenségét fejezze ki az egyházunkban ma uralkodó hitvallási öntudatlanság és közöny miatt!!

Minden félreértés elkerülése végett megjegyzem még, hogy a lelkésztestület akkori ülésén a dordtrechti cikkekről és a predestinációról egyáltalán nem volt szó, és így Cramer professzornak azért a különös információjáért, mely szerint „a magyar kálvinisták a predestinációnak az előterbe állításáról semmit nem tudnak“ (?!) a debreceni lelkésztestület nem vállalhat felelősséget.

Dr. Révész Imre,
a debreceni lelkésztestület
1923. évi moderátora.

Halottaink

Bartsch József.

1890—1923.

Midőn a keresztyén világ megilletődéssel várta még a mai vallásellenes korban is a szíveket megható karácsony-ünnepet, — egy ifjú lélek röppent el hosszas szenvedés után az élők sorából. Bartsch József debreczeni református tanítóképzőintézeti tanár december 24-én éjjel 12 órakor, életének 33. évében meghalt. Nevét még széles körben nem ismerték. Idejövetele zürzavaros időbe, nemzeti létünk leggyászosabb napjaiba esik. Bartsch József 1890 aug. 15-én született Tövisen. Gimnáziumi tanulmányait Nagyenyeden, egyetemi tanulmányait pedig Kolozsváron végezte el. Itt szerzett középiskolai tanári oklevelet a természetrajz-földrajzi szakból. A jeles képzettségű ifjú tanár először a pöstyéni polgári iskolában, majd pedig a nagyenyedi református főgimnáziumban működött mint helyettes tanár. Ez utóbbi helyen az internátusnak felügyelő tanára is volt. Mindkét helyen a legnagyobb elismeréssel adóztak alapos képzettsége, pedagógiai kiválósága iránt. A háború alatt a tiszántúli református egyházkerület fokozatosan fejlesztette s párhuzamos osztályokkal látta el a debreczeni református tanítóképzőintézetet. A szervezet 7 tanszék között volt a természetrajz-földrajzi is, amelyet 1918 júniusában Tókos Elemér községi tanárral töltött be, aki azonban állását nem foglalhatta el. Így az egyházkerületi elnökség 1918—19. iskolai évre Bartsch Józsefet nevezte ki helyettes tanárrul. Egy évi buzgó szolgálata után 1919. júliusban rendes tanárrá választott meg. Székfoglaló értekezését 1920 március 20-án tartotta meg „A hasznos baktériumok“ról. Nehéz tárgyát, a természetrajzot és kémiát vonzó előadásával megkedveltette tanítványaival. Még mi is, tanártársai, akik óráin hospitáltunk, élvezettel hallgathattuk elő-

adását. Tárgyát igazán értette s tudta is közölni tanítványaival. Mivel a képzők új tantervének, megfelelő kémiai könyv nem volt, az I. és III. évfolyamnak szervesen, illetve szerves kémiai kézi könyvet adott ki litografált alakban. Nagy tökélyre vitte az amateur fényképészetet. — Fényképei több szaklapban jelentek meg. Legnagyobb érdeme volt a tanítóképzőintézet természetrajzi szertárnak a létesítése, amelyet úgyszólván a semmiből szervezett meg s rendezett be kiváló szakértelemmel és ízléssel. Intézetünknek ma egyik legszebb helyisége a természetrajzi szertár. A munkálkodni szerető ifjú tanárt azonban évek óta gyógyíthatatlan betegség: béltuberkulózis kínozta. Már 1920-ban meg kellett operálni s ezt az operálást még kétszer ismételték. Baja súlyosabbra 1922 februárban fordult, amitől kezdve nem is tanított. Hasztalan kezelték több ízben a klinikán, hasztalan követelt el mindent az őt önfeláldozóan ápoló özvegy édes anyja, akinek egyetlenegy gyermeke és támasza volt, a végzet feltartóztatlanul közelgett felé. Az utolsó heteket kínos haldoklás között töltötte, míg 1923 dec. 24-én, éjjélkor megszűnt a szíve dobogni. Temetése december 26-án, ünnep második napján, délután 3 órakor volt a városi közkórházból, ahol a halotti imát dr. Varga Jenő tanártársa mondotta felette, a kántori teendőket egyik hű tanítványa, Böszörményi Imre 4. o. végezte. A Péterfia-utcai temetőbe helyeztük nyugalomra, ahol a sírnál e sorok írója, mint igazgató a következő beszédet tartotta:

Szeretett tanártársunk! Nem hirtelen, nem minden előkészület nélkül lépted át az enyészet kapuját, amelytől pedig ifjú korod, élni és küzdeni való vágyódásod, nemes hivatásod iránt való nem mindennapi szereteted annyira igyekezett távol tartani téged. A halálnak feléd irányuló támadásait emberfeletti erővel hártottad el oly hosszú időn át s mi, akik fájó szívvel néztük egyre halványuló orcádat, szemeidnek bágyadt tekintetét, mintegy megdöbbenve álltunk meg a szívós küzdelem előtt, amely közted és az enyészet között évek óta folyt. A legyőzött te lettél.

Meghalt egy szegény tanár! Vajjon e gyászos hír fog e mélyebb hullámokat verni ott künt a nagy világban, a mindenképen érvényesülni akarók társadalmában, a meggazdagodni való vágyódás visszataszító küzdelmében? Bizonyára nem. Pedig itt nemcsak élet omlott a porba, hanem kialakult egy képzett, kiművelt agynak a világa is, amely arra volt hivatva, hogy ezrek és ezrek agyát világítsa meg. Itt egy képzett lélek alázuhanása magával rántott egy darabot a magyar kultúrának a várából, amelyet kavargó hullámok, zuhogó fergetegek egyre jobban mosnak alá. Szegény, szegény magyar tanár! Minő szomorú is a te sorsod! A végzet ideállított Kelet és Nyugat közé, hogy kezedben fennen lobogtasd a műveltség fátyla-

ját s bevilágíts a tudatlanság sötétségébe. Senki sem törődik azzal, hogy míg pazarul szórod magad körül az ismeret fényét, addig magánélelemben a nélkülözés, a nyomorúság sötét útait kell járnod. Agyad vérével, a tudományal táplálod a társadalmat, hogy az művelt, felvilágosodott legyen. Böven osztogatod lelki kincseidet, magad pedig szegény, koldus maradsz. Tanítványaid, akiket oktatsz, hányszor magas polcra hágnak fel s dúslakodnak földi javakban, te pedig ismeretlenül elhagyatva maradsz. A társadalom szíve a magyar tanár iránt oly hideg, mint a tél; a közöny dermedtő hava borítja azt.

É szomorú kép tárul fel előttem s elevenedik meg sirodnál szegény jó barátunk. Ha volt valaha a sors ember iránt igazságtalan, úgy az irántad volt. Élni akartál, megsemmisített. — Munkálkodni akartál, megbénított. Alkotni akartál, letört. Oh, ha reá gondolunk tanártársaid, akik mindnyájan szerettünk, hogy mennyi reménnyel, mennyi munkakedvvel jöttél intézetünkbe s mennyit tettél annak érdekében rövid, néhány, többnyire betegséggel sújtott évek alatt is, — úgy fáj a lelkünk, úgy bánkódik szívünk korai elhunytad felett. De te nem haltál meg egészen. A sors igazságtalanságát enyhíti a hű emlékezet, amelyben itt maradsz közöttünk, mint a kötelesség hű harcosa, a hivatásának magaslatán álló tanár, a felejtethetlen jó barát. Nemcsak tanártársaim, hanem tanítványaidnak a nevében is búcsúzom tőled, akiknek nagy része vagy távol szüleiknél töltik az ünnepeket, vagy valamely gyülekezetben hirdetik Isten ígését, akik nem is sejtik, hogy ma temetjük az ő szeretett jó tanárukat. Búcsúzóul a nagy germán költő szavait intézem hozzád, aki egy gyászdalában így szól: „Majd ott fön az örök reggelpírnál, hol mint a nap fénylik az igazság s eloszlát minden földi igazságtalanságot, — veled ismét újra találkozunk!” Addig is nyugodj békében! Isten veled!

Dr. Veress István.

Cseh Károly biharnagybajomi nyug. kántortanító, aki 43 esztendőt töltött a tanítói pályán, kitűnő sikerrel töltve be tisztét, dec. hó 14-én, 80 éves korában, meghalt. Theológiát végzett egykor főiskolánkban. Mint 3 éves „rektor” maradt kint tanítónak. Cseh Zoltán fényeslitkei lelkipásztor s Cseh Károly tiszaszentmártoni tanító atyjukat vesztették el benne. 52 esztendeig élt házasságban gyászoló özvegyével, Holzer Rózával. Legyen áldott emlékezete!

Különfélék

T. Olvasóinkhoz. Lapunk első számát megküldjük kivétel nélkül mindazoknak a címére, akiknek a múlt évben meg volt rendelve. De már a 2-ik

számon kezdve csak azoknak küldhetjük azt, akik vagy beküldik az első félévi díjat, vagy levelező lapon megrendelik azt, pár havi haladékot kívánván igénybe venni az előfizetési díj befizetésére. Az előfizetésre kötelezettek (egyházak, külön-külön minden lelkész részére, tanintézetek, egyházmegegyés esperesi hivatalai stb.) részére későbbi befizetés mellett is kötelesek vagyunk a lapot küldeni, remélvén, hogy az adósegélyben nem részesülő egyházaktól s egyéb intézetektől pár hó elteltével biztosan megkapjuk az első félévi díjat. Kérjük végül, hogy évnegyedenként ne méltóztassanak fizetni, mert ez a módozat csak a költséget szá-
rja.

A kollégium tanárkarai és az egyházkerület tisztviselői újév első napján testületileg tisztelegtek Dr. Baltazár Dezső püspök és gróf Degenfeld József főgondnok urak előtt. A nagyszámú tisztelgők szónoka Karai Sándor kollégiumi igazgató gyöngéledése miatt Dr. Erdős Károly lelkészkepzőintézeti igazgató volt. Úgy az üdvözlő beszédet, mint a reá adott választ Lapunk elején közöljük.

A Hodmezővásárhelyre menekült máramarosszigeti jogakadémia részére Hodmezővásárhely közgyűlése 50 q. búzát szavazott meg. A jogakadémián az alapvizsgák és *beiratások* január 12–15. napjain lesznek. Beiratkozási feltételek ugyanazok, mint az egyetemeken. — A jogakadémia tanárainak és előadóinak száma 14.

Örömmel jelezzük t. Olvasóinknak, hogy Kiss Ferenc egyetemi tanár, Lapunknak egyik tulajdonostársa, visszavonulva az adminisztrációtól, megígérte, hogy a cura pastoralis és belmisszió körébe vágó dolgozataival fel fogja keresni Lapunk hasábjait. Legközelebbi számunkban már meg is kezdjük egyik értékes cikkének közlését.

A debreceni Kálvinisták Templomegyesületének karácsonyi ünnepsége a szegények segélyezésével együtt dec. 23-án, délután volt a kollégiumi díszteremben, ahol is a templomegyesületi Vegyeskar éneke után Dr. Baltazár Dezső püspökünk mondott gyönyörű beszédet, amelyet a mintegy 400 szegény segélyezése követett.

A debreceni presbiterium 1923 dec. 22-én tartott ülésén felemelte tiltakozó szavát az ellen, hogy a vasárnapokat és ünnepnapokat világi szórakoztatásokkal tömik meg, a nagypénteket és áldozócsütörtököt pedig a szürke hétköznapiak közé súlyesztik. Ugyanezen a gyűlésen egyházi pénztárnokul Dr. Baltazár János püspöki esküdtet választották meg. Az új pénztárnokot szívből, szeretettel köszöntjük.

A hit gyümölcse. Az oroszói gyülekezet hite minden évben megtermi a maga gyümölcsét, amely a szegények gondozásán és sok más nemes alkotáson kívül a szegény gyermekek karácsonyi felruházásában is megnyilvánul. Ez évben kará-

csonyra 45 szegény iskolás fiú és leány jutott új csizmahoz, új cipőhöz és ruhához. Nincs a gyülekezetben egyetlen árva, vagy szegény gyermek, akihez el ne jutna a szeretet karácsony napjának egy áldott sugara. „Minden fa, mely jó gyümölcsöt nem terem, kivágattatik és a tűzre vettetik”. Luk. 3.

Dr. Good J. I. amerikai professzor, hazánkban és református egyházunknak őszinte barátja, december 31-én lépett 75. évébe. Ez alkalmából az Amerikában tanuló magyar diákok értékes albummal lepték meg. Vivat ad multos annos!

A hajduszoboszlói egyház december 16-án avatta fel 3 új harangját, melyeknek súlya 26 mázsa 98,5 kgr. Belekerülési ára 768 mázsa 68 kgr. búza és a régi 544 kgr.-os harangját is átadta a harangöntőnek. Mivel a főtiszteletű püspök úr elfoglaltsága miatt részt nem vehetett, Demjén Ferenc lelkész végezte az avatást. A harangok összhangja és kiállításáért méltán illeti Slezak László haranggyárost elismerés és dícséret. Az egyház a folyó év folyamán templomát horvanyzott lemezzel újonnan fedette, templomát, tornyát kijavíttatta, orgonáját javíttatja s mindezt közadóból. Szép példát mutatott az egyház arra, hogy a mai időben is él a buzgó hívek szívében az áldozatkészség.

A kiadóhivatal felhívása. Kedvetlenül állapítottuk meg a hátralékosok számbavétele alkalmával, hogy 210 helyen van kint lapunk díja, részint teljes évi összegében, részint félévi, háromnegyedévi részletekben. Méltóztassanak kiszámítani, hogy 210 lapjárato hátralékoshoz mibe kerül most postán sürgető levelet írni az előfizetési díjért. A papírt és a munkát is számíthatjuk valamibe. Erre való tekintetből ennek a felhívásnak a rendjén kérjük fel hátralékosainkat, hogy ne méltóztassanak ezt a nagy költséget reánk kényszeríteni, hanem 30—30 korona leadási díjjal együtt szíveskedjenek beküldeni azonnal úgy az előfizetési, mint a hirdetési díjak hátralékát.

Körösladányban Karácsony előtt jól sikerült előképes és gyermek színi előadást tartottak, amelynek jövedelméből a szent ünnepeken 80 gyermeket láttak el ruhával és cipővel.

A kiadóhivatal azt kéri, hogy az előfizetési díjakat t. olvasóink ne küldjék csonkán, hanem teljesen egy félévre. A darabban való küldés úgy a feladónak, mint a lapnak elkerülhető kiadást okoz. Most az utalvány leadási (kézbesítési) díja 50,000 koronáig 50 korona.

A „Sass Béla és tanulótársai (1885) alapítványa” debreceni kollégiumi alaptökéjét, amely hittanhallgatóink anyagi támogatására van hivatva, a theologiai akadémiánkat 1885 júniusában végzett volt pályatársak, 1923 decemberében száznegyven ezer koronára emelték.

Felhívás. A Foncière Általános Biztosító Intézet kérésére közöljük az egyes egyházak

biztosítási hátralékos díjtartozásának kimutatását. Kívánatos, hogy ezek a tartozások január hónapban befizetessenek, mert addig az intézetnek az egyházkerületi pénztárnál való elszámolása nagy nehézséggel jár. Főtiszt. püspök urunk meghagyásából tehát ezen a helyen sürgetjük a befizetések teljesítését. Hátralékban vannak: Földes 165 K, Nyíacsád 42 K, Darvas 73 K, Biharkeresztes 72 K, Gergelyi 39 K, Barabás 156 K, Beregdaróc 72 K, Kislónya 4826 K, Márokpapi 590 K, Tivadar 159 K, Ugornya 63 K, Vámosatya 51 K, Bucsatelep 24,100 K, Békés-sámszon 16,086 K, Gyulavári 63 K, Szentés 140 korona, Alsójózsa 13,000 K, Bakonszeg 48,680 korona, Álmosd 60,750 korona, Ajak 107 kor., Berkesz 69 K, Gyüre 143 K, Laskod 286 K, Mezőladány 217 K, Nagyvarsány 67 K, Nyírkarász 5023 K, Petneháza 296 K, Révaranyos 1634 K, Székely 93 K, Rétközberencs 339 K, Tiszaföldvár 186 K, Tiszaroff 220 K, Tiszaszőlős 100,000 K, Tiszaszentimre 375,830 K, Tiszassas 207 K, Encsencs 78 K, Kótaj 3070 K, Kisléta 3 K, Lorántháza 82 K, Nyírbátor 35 K, Nyirgyulaj 76 K, Nyiregyháza 412 K, Nyírmihálydi 324 K, Nyírtét 369 K, Nyírkércs 69 K, Ófehértó 80 K, Sényő 42 K, Balkány 654 K, Sarkad 58 K, Rozsály 298 K, Uszka 125 K, Doboz 147 K, Gebe 347 K, Mátészalka 22,760 K, Nyírparasznya 25,828 K, Nagydobos 79 K, Olcsva 92 K, Atya 60 K, Fülöpösdaróc 178 K, Milota 77 K, Szamoskér 135 K, Tunyog 73 K, Debrecen, 1924 jan. 1. Az egyházkerületi pénztári hivatal.

A Jozanság, a magyarországi kékkereszt-egyletek közlönye 11. száma az alkohol elleni küzdelemre alkalmas cikkekkkel megjelent. Kiadóhivatala: Budapest, VII. (Zugló) Szentés-u. 36. sz. E.öfizetési ára egész évre 600 K.

Szerkesztői üzenet. T—s. Ha az 1923. évi hátralékos és az 1924. évi előfizetési díjat ugyanazon utalvány apon küldi be a kiadóhivatalhoz: megtakarítás lesz az utalványlap díja 50 korona, postabér 400 korona; utalványleadás (kézbesítési) díja Debreczenben 30 korona, összesen 480 kor. Ez is pénz!

Pályázat.

A gelénesi (Bereg megye) református egyház pályázatot hirdet másod férfi-tanítói állásra.

Javadalom: egyháztól évi 9000 korona, törvényes lakbér, Államsegély. Kötelesség: presbitérium által kijelölt osztályok tanítása. Lelkész és orgonista-kántor helyettesítése. Pályázhatnak református vallású férfi-tanítók. Keresztlevél, oklevél, honossági, működési, kommun alatti magatartást igazoló okmány, valamint nyilatkozat csatolandó a kérvényhez, hogy megválasztása esetén az állást azonnal elfoglalja. Menekültek „B” listásak előnyben. Pályázati határidő és választás napja a lap megjelenésétől 10 nap.

Református Iskolaszék.

Alakult: 1869. évben.
Alap- és tartaléktőkek: 15 milliárd K.

Magyar Leszámítoló és Pénzváltó Bank debreceni fiókja

Bankosztály: Árúosztály:
Piac-utca 26. Piac-utca 26.

Telefon: 11-66.
35. és 941. szám. Telefon: 11-67.
11-68.

Bankosztálya:

Elfogad betéteket csekk- és folyószámlára, valamint betéti könyvecskére a legelőnyösebb kamatozás mellett.

Vesz és elad külföldi kifizetéseket (devizákat) és valutákat a legmagasabb napi árfolyamon.

Elfogad tőzsdei megbízásokat és az összes külföldi piacokra szóló átutalásokat.

Árúosztálya:

Vesz mindennemű mezőgazdasági terményeket a legmagasabb napi árfolyamon.

Nemzeti Hitelintézet Részvénytársaság Debreceni fiókja

Kossuth-u. 7. Telefon 350.
Alaptőke három milliárd.

Főintézet
Budapest, VI., Vilmos császár-út 25.

Elfogad betéteket

(könyvecskékre, folyószámlára) a legelőnyösebb feltételek mellett.

Kölcsönt nyújt

ház és föld ingatlanokra, értékpapírokra és árúkra.

Bankszerű és tőzsdei megbízásokat elfogad és legelőnyösebben lebonyolít.

Idegen pénzeket, értékpapírokat vesz, elad és közvetít.

Tőzsdei megbízásokat

legelőnyösebben teljesít.

Tekintettel arra, hogy az ország különböző helyein fióktelepek vannak, a bankátutalásokat a legelőnyösebben eszközöl.

Debreczen sz. kir. város
és a Tiszántúli református egyházkerület
„MÉLIUSZ”

könyvkereskedése, könyvkiadóhivatala,
zenemű-, papír- és froszkereskedése
DEBRECZEN, FERENC JÓZSEF-ÚT 26. SZ.

Értesítés a zsolttárok árváltozásáról!

1924. évi január hóra a zsolttárák a következők:

4° quartalak, nagybetűs zsolttár

papirkötésben K 14730
félvászon kötésben K 16760
egészvászon kötésben K 19760

8° oktáv alakú zsolttár

papirkötésben K 7000
félvászon kötésben K 7500
egészvászon kötésben K 9900

16° iskolai kiadású zsolttár

papirkötésben K 6400—
félvászon kötésben K 7180—
egészvászon kötésben K 9150—

32° legkisebb zsolttár

papirkötésben K 3860
félvászon kötésben K 448
egészvászon kötésben K 5150

Megjegyezni kívánjuk, hogy ezen árak csak most vannak érvényben és az esetben, ha az Országos Pénzügyi Tanács a földadó lerovására újabb és magasabb bíza árat állapít meg, úgy az itt közölt árak is emelkedni fognak.

Ajánljuk ezenkívül díszkötésű zsolttárainkat a következő minőségekben, alakban és árakon, valamint a következő könyveket:

I. kiadás, versbe szedve 16° alakú

vászon díszkötés, párnázott aranyfémekkel.

Alapára K 15—

valódi bőr, díszkötés, párnázott aranyfémekkel

Alapára K 30—

II. kiadás, prózába szedve 16° alakú

díszvászon, kehely és préseléssel.

Alapára K 8—

díszvászon, párnázott, vörösmetszés, tokban.

Alapára K 12—

díszbőr, párnázott, aranyfémekkel, tokban.

Alapára K 30—

32° alakú zsolttárok

Hajlítható díszvászon kötés. Alapár 8—

Párnázott díszvászon kötés, „ 12—

valódi aranyfémekkel. „ 20—

Celluloid-csontkötés, valódi „ 25—

aranyfémekkel. „ 25—

Valódi bőrkötés, párnázott, „ 25—

valódi aranyfémekkel. „ 25—

Uray Sándor: Tárgymutató „ —20

az új zsolttárhoz. „ —20

Varga: Koralkönyv az új „ —20

zsolttárhoz. Ára 8000—

Az alapárak, a Magyar Könyvkereskedők Egyfete által

hétről-hétre megállapított szorzószámaival szorzandók és az

így előálló árakban szállítjuk ezen könyveket. Mai

szor szám 200.

Olcsó jegyzetkönyvek

15x8½ cm. nagyságban. — Minden egyes lap

leszakítható.

50 lappal darabonként 320— korona.

100 lappal darabonként 600— korona.

Egy-egy-féléből 10-10 darab egyszerre való

rendelésénél 10% engedmény.

Kérjük okvetlen próbarendelést eszközölni!